

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“ВИЩА ОСВІТА
І БОЛОНСЬКИЙ ПРОЦЕС”
(для спеціалістів, магістрів)

Київ 2006

Підготовлено викладачем кафедри екології та педагогіки
Н. М. Терещенко

Затверджено на засіданні кафедри екології та педагогіки
(протокол № 6 від 28.08.06)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Н. М. Терещенко. Навчальна програма дисципліни “Вища освіта і Болонський процес”(для спеціалістів, магістрів) – К.: МАУП, 2006. – 18 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “Вища освіта і Болонський процес”, вказівки до виконання контрольної роботи, теми контрольних робіт, питання для самоконтролю, а також список літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП),
2006

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

У травні 2005 р. Україна стала повноправним учасником Болонського процесу, визначила власні орієнтири стосовно освіти і здійснює модернізацію освітньої діяльності в контексті європейських вимог.

Визначальними критеріями освіти в рамках Болонського процесу є якість підготовки фахівців, відповідність європейському ринку праці, академічна мобільність, сумісність кваліфікації на університетському та післяуніверситетському етапах підготовки, посилення конкурентоспроможності Європейської системи освіти тощо.

Забезпечення академічної мобільності сприяє розвитку академічних свобод, що є визначальним фактором демократичного суспільства. Основою у створенні умов для академічної мобільності серед студентів, викладачів, менеджерів освіти та дослідників на теренах Європи стають такі засоби, як визначення змістових модулів навчання з кожної дисципліни, запровадження передбаченої Болонською декларацією системи академічних кредитів на зразок ECTS (Європейської кредитно-трансферної системи), узгодження кредитних систем оцінювання досягнень студента, здатність переходу з однієї навчальної програми на іншу, включно з програмами післядипломної освіти.

Метою курсу є опанування студентами базових знань про зміни, що відбуваються нині в українській і світовій освіті, розуміння нових понять, принципів, завдань Болонського процесу та подальших перспектив у світовій і вітчизняній освіті, ознайомлення з особливостями зарубіжної освіти і узгодження власних кроків з апробованим досвідом, поширеними в межах континенту нормами і стандартами.

Навчальна програма побудована за вимогами кредитно-модульної системи організації навчального процесу у вищих навчальних закладах і розрахована на студентів освітньо-кваліфікаційних рівнів “спеціаліст”, “магістр”.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“ВИЩА ОСВІТА
І БОЛОНСЬКИЙ ПРОЦЕС”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми
1	Змістовий модуль I. Європейська освітня інтеграція Євроінтеграція України в галузі вищої освіти: соціально-економічні аспекти. Роль освіти у розвитку партнерства України з іншими державами.
2	Системи вищої освіти у країнах Європи
3	Болонський процес як засіб інтеграції і демократизації вищої освіти країн Європи. Документи Болонського процесу.
4	Основні завдання, принципи та етапи формування зони європейської вищої освіти.
	Змістовий модуль II. Узгодження норм вищої освіти України з вимогами Болонського процесу
5	Європейська система перезарахування кредитів (ECTS).
6	Європейська система перезарахування кредитів (ECTS) у вищій освіті України: принципи, шляхи і засоби впровадження
7	Запровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу (КМСОНП) у ВНЗ України
Разом годин: 54	

ЗМІСТ
дисципліни
“ВИЩА ОСВІТА
І БОЛОНСЬКИЙ ПРОЦЕС”

Змістовий модуль І. Європейська освітня інтеграція

***Тема 1. Євроінтеграція України в галузі вищої освіти:
соціально-економічні аспекти. Роль освіти в розвитку
партнерства України з іншими державами***

Євроінтеграція освіти і науки України у європейський інформаційний та освітній простір як вагомий чинник економічного, соціального, інтелектуального, інноваційно-технологічного та культурного розвитку. Реформування вищої освіти України згідно з вимогами Болонського процесу. Заклади вищої освіти в Україні. Співробітництво України з європейськими країнами в освітньо-науковій галузі.

Навчання іноземних студентів в Україні як один із стратегічних напрямів розвитку системи національної освіти.

Література [3–5; 7–9; 17; 18; 20; 22; 26–28; 31; 35; 37; 46; 59]

Тема 2. Системи вищої освіти у країнах Європи

Формування системи вищої освіти Європейських країн. Сучасні принципи побудови та завдання вищої освіти у країнах Європи. Доступ громадян до освіти. Заклади освіти. Ступеневість освіти. Кваліфікації. Організація навчання, академічний рік і екзамени. Методи і засоби навчання. Навчання студентів-іноземців.

Література [15; 19; 25; 26; 30; 41; 42; 47; 48; 52; 58]

***Тема 3. Болонський процес як засіб інтеграції і
демократизації вищої освіти країн Європи.
Документи Болонського процесу***

Євроінтеграція як соціально-економічний процес. Чинники євроінтеграції вищої освіти. Хронологія подій Болонського процесу. Залучення європейських держав до Болонського процесу. Основні документи Болонського процесу.

Література [6; 10–14; 20; 29; 56; 57]

Тема 4. Основні завдання, принципи та етапи формування зони європейської вищої освіти

Гармонізація структури системи європейської вищої освіти як основне завдання Болонського процесу. Визначальні завдання та принципи створення зони Європейської вищої освіти. Шість основних позицій Болонського процесу: введення дворівневого навчання; запровадження кредитної системи; формування системи контролю якості освіти; розширення мобільності студентів і викладачів; забезпечення працевлаштування випускників і привабливості європейської системи освіти.

Забезпечення високоякісних стандартів вищої освіти; сприяння європейському підходу до вищої освіти (запровадження програм, курсів, модулів із “європейським” змістом); навчання протягом усього життя; співпраця вищих навчальних закладів і студентів як компетентних, активних і конструктивних партнерів у заснуванні та формуванні Зони європейської вищої освіти.

Узгодження і поєднання національних компонентів вищої освіти різних країн із вимогами Болонського процесу щодо створення Зони європейської вищої освіти.

Література [10; 15; 21; 28; 29; 36; 38; 45; 48; 49; 54–58]

Змістовий модуль II. Узгодження норм вищої освіти України з вимогами Болонського процесу

Тема 5. Європейська система перезарахування кредитів (ECTS)

Характерні особливості ECTS. Базові елементи системи: інформація, взаємна угода (між закладами-партнерами і студентом), використання кредитів ECTS. Основні документи ECTS: інформаційний пакет, навчальний контракт, перелік оцінок дисциплін.

Загальні умови користування ECTS. Зобов'язання з боку навчального закладу. Кредити ECTS: структура, призначення, зв'язок з академічним навантаженням студента. Особливості призначення і присвоєння кредитів ECTS. Координатори ECTS: університетський координатор, факультетський координатор.

Зміст та структура інформаційного пакета навчального закладу, факультету, навчальної дисципліни, змістового кредиту.

Структура курсу з присвоєння ступенів (структурно-логічна схема, навчальний план). Опис предмета курсу. Опис дисципліни курсу.

Шкала оцінювання ECTS. Європейська система “полегшеної шкали оцінювання” навчальних досягнень студента. Сумісність різних систем оцінювання зі шкалою ECTS.

Література [10; 13; 14; 16; 23; 29; 39; 46; 60]

Тема 6. Європейська система перезарахування кредитів (ECTS) у вищій освіті України: принципи, шляхи і засоби впровадження

Тенденції розвитку вищої освіти України на сучасному етапі. Відмінність та подібність систем вищої освіти України і Європейських держав.

Передумови входження системи вищої освіти України до Болонського процесу: адаптація законодавства, структурні зміни освіти, запровадження у систему вищої освіти Європейської кредитно-трансферної та акумулюючої систем (ECTS).

Основні завдання для створення умов щодо запровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу у навчальних закладах III–IV рівнів акредитації: розроблення структурно-логічних схем підготовки фахівців за усіма напрямками та спеціальностями; запровадження модульної системи організації навчального процесу, системи тестування та рейтингового оцінювання знань студентів; організація навчального процесу на базі програм навчання, які формуються як набір залікових кредитів; введення граничного терміну навчання за програмою навчання; створення нових галузевих стандартів вищої освіти; розроблення індивідуальних графіків навчального процесу з урахуванням особливостей кредитно-модульної системи організації навчального процесу; зарахування на навчання до вищого навчального закладу тільки за напрямками підготовки; вдосконалення наявного та створення нового навчально-методичного, матеріально-технічного та інформаційного забезпечення навчання в умовах кредитно-модульної системи організації навчального процесу; формування програм навчання усіх освітньо-кваліфікаційних рівнів на основі освітньо-кваліфікаційних характеристик випускників та освітньо-професійних програм підготовки, які передбачають можливі зміни співвідношення обсягів кредитів освітньої та кваліфікаційної складових підготовки; введення інституту викладачів-кураторів індивідуальних програм навчання.

Література [3–5; 10; 11; 13; 14; 16; 21; 23; 28; 29; 33; 46]

Тема 7. Запровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу (КМСОНП) у ВНЗ України

Основні заходи щодо запровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу у вищих навчальних закладах III–IV рівнів акредитації.

Організація навчального процесу у вищих навчальних закладах України за кредитно-модульною системою підготовки фахівців. Поняття про кредитно-модульну систему організації навчального процесу як модель організації навчального процесу; заліковий кредит як одиниця виміру навчального навантаження; модуль як задокументована завершена частина освітньо-професійної програми; змістовий модуль як система поєднаних навчальних елементів, відповідних певному навчальному об'єкту.

Структура і вимоги до складання основних компонентів КМСОНП: інформаційний пакет; договір про навчання між студентом і вищим навчальним закладом; академічна довідка. Формування та реалізація індивідуального навчального плану студента. Контроль за індивідуальним навчальним планом студента.

Форми організації навчання в умовах КМСОНП. Організаційно-методичне забезпечення КМСОНП. Контроль успішності студента та шкала оцінювання навчальних досягнень студента. Державна атестація студентів. Нормування навчального навантаження студента і викладача.

Особливості переведення, відрахування, поновлення студентів та переривання їхнього навчання. Стипендіальне забезпечення студентів.

Література [3; 4; 10; 13; 16; 18; 23; 29; 35; 38; 39; 44; 46; 60]

ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Контрольна робота з дисципліни “Вища освіта і Болонський процес” є формою самостійної роботи студента.

Тему контрольної роботи студент вибирає одну з трьох запропонованих варіантів за останньою цифрою номера своєї залікової книжки (див. таблицю).

Остання цифра номера залікової книжки студента	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
Номер теми контрольної роботи	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30

В окремих випадках студент може самостійно запропонувати та розробити тему контрольної роботи, попередньо обговоривши її з викладачем.

Структура і зміст теми контрольної роботи визначаються програмою курсу, що зумовлює таку послідовність роботи:

- вибір теми;
- розробка плану;
- ознайомлення з рекомендованою літературою;
- написання та оформлення роботи.

При написанні роботи та її оформленні варто керуватися такими вимогами:

- обґрунтування вибраної теми;
- опрацювання відповідної літератури;
- наявність авторського розділу;
- наявність списку використаної літератури.

Контрольну роботи студент виконує у вигляді реферату. Цитати та статистичні матеріали потрібно обов'язково супроводжувати посиланнями на джерела інформації, які мають бути подані у списку використаної літератури.

Реферат повинен мати таку структуру: вступ (актуальність теми, предмет, об'єкт, мета, завдання), основна частина (визначення проблеми та послідовне її розкриття), висновки та список використаної літератури. Загальний обсяг роботи — до 25 друкованих аркушів формату А4 з полями (верхнє, нижнє — 2,5 см, лівє — 3 см, правє — 1,5 см.), інтервалом 1,5, шрифтом 14.

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

1. Зміст та вимоги Болонської декларації до вищої освіти у сучасних офіційних документах та практиці.
2. Історико-політичні аспекти формування Болонського процесу.
3. Системи вищої освіти у країнах Європи та принципи і шляхи їх інтеграції.
4. Міжнародне вимірювання якості вищої освіти: конкурентоспроможність і привабливість.
5. Застосування інноваційних технологій у навчально-виховному процесі як напрям удосконалення якості освіти.
6. Академічна мобільність — якісне вимірювання Європейського освітнього простору: здобутки та ризики.
7. Інформатизація освіти в умовах Болонського процесу.
8. Освітньо-інформаційна діяльність університету на допомогу академічній мобільності студентів як процес наукової комунікації та реальна перспектива.
9. Безперервна освіта — стратегічний напрям розвитку сучасних освітніх систем.
10. Університетська кооперація на базі комп'ютерно-телекомунікаційних технологій: нові шляхи європейського освітнього співробітництва.
11. Умови доступу та освітні послуги навчального закладу: світовий і вітчизняний досвід.
12. Напрями структурного реформування вищої освіти України з огляду на Болонський процес.
13. Нормативно-документна підтримка України у приєднанні до Болонського процесу.
14. Характеристика системи вищої освіти України: традиція та інновації.
15. Інтеграція до світового освітнього простору: націоналізація та інтернаціоналізація освіти.
16. Управління вищою освітою України в контексті Болонської декларації
17. Управління вищими навчальними закладами України в період формування освіти.
18. Українська освіта та іноземні студенти: педагогічний, економічний і політичний аспекти.

19. Умови доступу та освітні послуги навчального закладу в системі факторів стимулювання академічної мобільності.
20. Інноваційні технології освітньо-інформаційного процесу на шляху до євроінтеграції.
21. Оцінювання знань та нові вимоги до оцінювання за системою ECTS.
22. Система перезарахування кредитів: європейський та український досвід.
23. Університет та його структурні підрозділи як координатори КМСОНП.
24. Кредитно-модульна система організації навчального процесу (КМСОНП) в українській вищій школі.
25. ECTS як одна з умов академічної мобільності.
26. Запровадження ECTS в європейській та українській освіті: спільне та відмінне.
27. ECTS: сутність, завдання та принципи.
28. Болонський процес і вища освіта України: інновації та традиції.
29. Тенденція розширення завдань закладів вищої освіти: проблеми і перспективи.
30. Визнання дипломів і кваліфікацій — шлях до світового ринку праці.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Передумови виникнення Болонського процесу.
2. Основні етапи формування та впровадження принципів Болонського процесу.
3. Велика хартія університетів (1988).
4. Лісабонська конвенція (1997).
5. Сорбонська декларація (1998).
6. Болонська декларація (1999).
7. Конференція європейських ВНЗ і освітніх організацій (2001).
8. Конференція міністрів вищої освіти Європи (2001).
9. Комюніке конференції вищої освіти Європи (2003).
10. Конференція міністрів вищої освіти Європи (2005).
11. Перспективні тенденції розвитку Болонського процесу.
12. Цілі Болонського процесу.
13. Введення дворівневого навчання.
14. Запровадження кредитної системи.

15. Контроль якості освіти.
16. Розширення академічної мобільності.
17. Забезпечення працевлаштування випускників.
18. Забезпечення привабливості європейської системи освіти. Привабливість вищих навчальних закладів.
19. Співробітництво в умовах Болонського процесу.
20. Структури і суб'єкти Болонського процесу.
21. Європейська кредитно-трансферна система (ECTS) та її основні ознаки.
22. Пакет документів, необхідних для вступу до ECTS. Знак (лейбл) ECTS.
23. Основні умови запровадження КМСОНП у навчальних закладах III-IV рівнів акредитації.
24. Формування інформаційного пакета ECTS.
25. Структура і вимоги до складання основних компонентів КМСОНП.
26. Форми організації навчання в умовах КМСОНП.
27. Порядок впровадження кредитно-модульної системи.
28. КМСОНП в університеті: основні положення.
29. Організаційно-методичне забезпечення навчання.
30. Нормування навчального навантаження студента.
31. Змістовий модуль дисципліни та заліковий кредит.
32. Шкала оцінювання навчальної діяльності студента.
33. Моніторинг якості освіти в умовах кредитно-модульної системи організації навчального процесу.
34. Контроль успішності студента.
35. Умови користування ECTS. Зобов'язання з боку навчального закладу.
36. Кредити ECTS: структура, призначення, зв'язок з академічним навантаженням студента (години занять).
37. Особливості призначення і присвоєння кредитів ECTS.
38. Координатори ECTS: університетський координатор, факультетський координатор.
39. Структура курсу з присвоєння ступенів (структурно-логічна схема, навчальний план).
40. Самостійна робота студента; її види і форми.
41. Система рейтингових балів та їх нарахування.
42. Структурно-логічні схеми, навчальні плани спеціальностей та індивідуальні навчальні плани студента за КМСОНП.

43. Контроль за індивідуальним навчальним планом студента.
44. Особливості переведення, відрахування, поновлення студентів та переривання їхнього навчання.
45. Освітня кваліфікація та її ідентифікація.
46. Додаток до диплому як засіб забезпечення працевлаштування.
47. Система Вищої освіти у Великобританії.
48. Система Вищої освіти у Німеччині.
49. Система Вищої освіти у Франції.
50. Система Вищої освіти в Італії.
51. Євроінтеграційні процеси вищої освіти в Україні.
52. Головні принципи входження України до Болонського процесу.
53. Заклади вищої освіти.
54. Інформаційне забезпечення освітнього процесу.
55. Навчання студентів-іноземців у країнах Європи.
56. Навчання студентів-іноземців в Україні.
57. Доступ до вищої освіти у країнах Європи (основні вимоги).
58. Доступ до вищої освіти в Україні.
59. Принципи створення додатку до диплому.
60. Вимоги до додатку до диплому.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Закон України “Про вищу освіту” від 17 січня 2002 р. № 2984-III // Офіц. вісн. України. — 2002. — № 8. — С. 1–43 (Ст. 66–68).
2. Закон України “Про Освіту” від 23.03.96 № 100/96 ВР // Законодавство України про освіту: Зб. законів. — К.: Парламентське вид-во, 2002. — С. 3–28.
3. Закон України “Про ратифікацію Конвенції про визнання кваліфікацій з вищої освіти в Європейському регіоні” від 3 грудня 1999 р. № 1273-XIV // Організація роботи з іноземними студентами і розвиток міжнародного співробітництва в освіті України: Зб. інформ.-довід. матеріалів. — К.: Вид-во Європ. у-ту, 2003. — С. 438.
4. *Про затвердження* Положення про державний вищий заклад освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 5 вересня 1996 р. № 1074 // Освіта України: Нормативно-правові документи. — К.: Міленіум, 2001. — С.429–446.
5. *Про затвердження* Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту): Постанова Кабінету Міністрів України від

- 20 січня 1998 р. № 65 // Освіта України: Нормат-правові документи. — К.: Міленіум, 2001. — С. 375–381.
6. *Болонський процес: тенденції, проблеми, перспективи*/ Уклад. В. П. Бех, Ю. Л. Маліновський. — К., 2004. — 221 с.
 7. *Болонський процес: проблеми модернізації освіти України в контексті Болонського процесу: Матеріали Першої Всеукр. наук.-практ. конф., Київ, 20–21 лютого 2004 р.* / За ред. І. І. Тимошенко та ін. — К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2004. — 197 с.
 8. *Болонський процес: перспективи і розвиток у контексті інтеграції України в європейський простір вищої освіти: Зб. ст.* / За ред. В. М. Бебика — К.: МАУП, 2004. — 200 с.
 9. *Болонський процес: модернізація змісту природничої педагогічної освіти: Міжнар. наук.-практ. конф., 26–27 трав. 2005 р.:* Зб. наук. праць / За ред. В. О. Пащенко та ін. — Полтава, 2005. — 356 с.
 10. *Болонський процес у фактах і документах (Сорбонна-Болонья-Саламанка-Прага-Берлін)*/ Упоряд.: М. Ф. Степко, Я. Я. Болюбаш, В. Д. Шинкарук та ін. — Тернопіль: Економ. думка, 2003. — 60 с.
 11. *Болонський процес в дії: Матеріали Круглого столу (травень 2004 р. — лютий 2005 р.)* / За ред. О. С. Коноваленко, Б. І. Корольова. — К., 2005. — 98 с.
 12. *Болонський процес: Документи*/ Уклад.: З. І. Тимошенко, А. М. Грехов, Ю. А. Гапон, Ю. І. Палеха. — К.: Європ. ун-т, 2004. — 169 с.
 13. *Болонський процес: Нормат.-правові документи* / Уклад.: З. І. Тимошенко, І. Г. Оніщенко, А. М. Грехов, Ю. І. Палеха. — К.: Європ. ун-т, 2004. — 102 с.
 14. *Болонський процес: Модель структури додатка до диплома*/ Уклад.: З. І. Тимошенко, О. І. Казаченко, А. М. Грехов, Ю. А. Гапон, Ю. І. Палеха. — К.: Європ. ун-т, 2004. — 73 с.
 15. *Байдено В. И.* Болонский процесс: структурная реформа высшего образования Европы. — К., 2005. — 143 с.
 16. *Байдено В. И.* Болонский процесс: Курс лекций. — М.: Логос, 2004. — 208 с.
 17. *Вища освіта України у національному і глобальному контекстах: Зб. наук. праць.* — Яготин: МАУП, 2005. — 144 с.
 18. *Вища освіта України і Болонський процес: Навч. посіб.* / За ред. В. Г. Кременя — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2004. — 384 с.

19. *Корсак К. В.* Світова вища освіта. Порівняння і визнання закордонних кваліфікацій і дипломів / За ред. Г. В. Щокіна. — К.: МАУП; МКА, 1997. — 208 с.
20. *Методичні* матеріали до науково-практичної конференції “Болонський процес: перспективи та розвиток в контексті приєднання України до Європейського простору вищої освіти”. — К., 2004. — 62 с.
21. *Моделі* гармонізації національних і міжнародних стандартів освіти у контексті Болонського процесу: Матеріали міжнар. семінару, 27–28 травня 2004 р. — Л.: Літопис, 2004. — 112 с.
22. *Модернізація* вищої освіти України і Болонський процес: Матеріали до першої лекції / За ред. М. Ф. Степко. — К., 2004. — 60 с.
23. *Мороз І. В.* Кредитно-модульна система організації навчального процесу: Довідник для студ. — К.: Освіта України, 2005.- 90 с.
24. *Ніколаєнко С.* Вища освіта — джерело соціально-економічного і культурного розвитку суспільства. — К.: Освіта України, 2005. — 319 с.
25. *Одерій Л. П.* Оцінка міжнародної системи освіти: методологія та інструментарій: Монографія. — К.: ІСДО, 1995. — 196 с.
26. *Організація* роботи з іноземними студентами і розвиток міжнародного співробітництва в освіті України: Зб. інформ.-довід. матеріалів. — К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2003. — 353 с.
27. *Основні* засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу (документи і матеріали 2003–2004 рр.) / М. Ф. Степко, Я. Я. Болюбаш, В. Д. Шинкарук та ін.; За ред. — В. Г. Кремінія. — К., Тернопіль: Вид-во ТДПУ ім. В. Гнатюка, 2004. — 147 с.
28. *Проблеми* адаптації вищої освіти в Україні до європейських стандартів і принципів Болонського процесу: Матеріали міжнар. наук. конф. 23–26 берез. 2004 р. Ужгород (Україна) — Сніна (Словаччина)/ Упоряд. Х. М. Олексика. — Ужгород, 2004. — 227 с.
29. *Товажнянський Л. Л.* Болонський процес: цикли, ступені, кредити: Монографія/ Л. Л. Товажнянський, Є. І. Сокол, Б. В. Клименко. — Х.: НТУ “ХПІ”, 2004. — 144 с.
30. *Шамова Т. И.* Управление образовательными системами: Учеб. пособие/ Т. И. Шамова, Т. М. Давыденко, Г. Н. Шибанова. — М.: Академия, 2002. — 384 с.

31. Андрущенко В. Модернізація вищої освіти України в контексті Болонського процесу // Болонський процес в дії. — К., 2005. — С. 5–11.
32. Бабкіна О. Проблеми підвищення якості вищої освіти в Україні у контексті болонських реформ // Освіта і управління. — 2006. — Т. 9., № 1. — С.91–94.
33. Бойко Р. В., Шкляр Л. Є. Атестація наукових кадрів у контексті Болонського процесу // Болонський процес: тенденції, проблеми, перспективи. — К., 2004. — С.79–88.
34. Болубаш Я. Я., Лемківський К. М., Сухарніков Ю. В. Євроінтеграція України як чинник соціально-економічного розвитку держави // Болонський процес: тенденції, проблеми, перспективи. — К., 2004. — С.24–67.
35. Бунда В. В., Ващук Ф. Г. Реформування мережі вищих освітніх навчальних закладів України в контексті Болонського процесу // Проблеми адаптації вищої освіти в Україні до європейських стандартів і принципів Болонського процесу. — Ужгород, 2004. — С. 8–12.
36. Волошин В. С., Чейлях А. П. Опыт и проблемы внедрения положений Болонского процесса // Болонський процес: перспективи і розвиток у контексті інтеграції України в європейський простір вищої освіти. — К., 2004. — С.70–80.
37. Гергель О. Україна має стати привабливою для іноземного студента і ...експансивно пропагувати нашу освіту за кордоном // Освіта України. — 2000. — № 12–13. — С. 11.
38. Головатий М. Організаційно-методичні засади інтеграції національної системи освіти України в європейську систему освіти відповідно до Болонського процесу // Освіта і управління. — 2005. — Т. 8. — № 3–4. - С.157–160.
39. Гурч Л. Деякі аспекти впровадження європейської системи ECTS у вищу освіту України // Персонал. — 2004. — № 12. — С.68–73.
40. Дем'яненко Н. М. Університет України і Європейський регіон вищої освіти: процес інтеграції // Проблеми освіти. — К., 2005. - Вип. 42. — С. 3–10.
41. Дем'яничук О. Глобалізація вищої освіти: огляд сучасних світових проблем // Людина і політика. — 2002. — № 1. — С. 74 — 81.

42. *Джуринский А.* Интернационализация высшего образования: тенденции и проблемы // *Alma mater.* — 2002. — № 9. — С. 44–49.
43. *Дмитренко П. В.* Підготовка педагогічних кадрів крізь призму Болонського процесу // *Болонський процес: тенденції, проблеми, перспективи.* — К., 2004. — С.135–146.
44. *Домніч В. І.* Головні принципи входження України в європейський простір вищої освіти // *Проблеми модернізації освіти України в контексті Болонського процесу: Матеріали Першої Всеукраїнської наук.-практ. конф.* — К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2004. — С.11–17.
45. *Жованик В. І., Жованик Г. В.* Болонський процес: зміст, підходи і завдання “Академічної безпеки” навчального закладу, її моделювання та рівні // *Актуальні проблеми економіки.* — 2005. — № 12. — С.112–120.
46. *Зайцев М. О.* Впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу як чинник реформування освіти в контексті Болонського процесу: проблеми та прогнози // *Болонський процес: перспективи і розвиток у контексті інтеграції України в європейський простір вищої освіти.* — 2004. — С.135–137.
47. *Згага П.* Реформи университетов Юго-восточной Европы с учетом Болонского процесса // *Инновации в образовании.* — 2005. — № 3. — С.165–167.
48. *Зяюн І. А.* Болонський процес у Європі і Україні // *Трибуна.* — 2005. — № 1–2. — С.14–16.
49. *Иванов С., Волкова И.* Болонский процесс: проблемы конкурентоспособности // *Alma mater.* — 2004. — № 7. — С.19–26.
50. *Кожевникова И. А.* Новые информационные технологии на современном этапе информатизации образования // *Дистанционное и виртуальное обучение.* — 2000. — № 2. — С. 21 – 23.
51. *Колін К.* Информатизация образования: новые приоритеты // *Alma mater.* — 2002. — № 2. — С. 16–23.
52. *Корсак К.* Из мирового опыта реформ систем образования // *Персонал.* — 1997. — № 3. — С. 28–38.
53. *Мельник Н. І.* Освітні можливості Інтернет // *Вісник ХДАК: Зб. наук. праць.* — Х., 2001. — Вип. 8. — С. 116 – 120.
54. *Морозова Т.* Освітні стандарти в контексті болонських реформ і можливостей інформатизації // *Вища школа.* — 2005. — № 5. — С. 26–34.

55. *Одерій Л. П.* Менеджмент якості вищої освіти: методи і механізми. — К.: ІСДО, 1995. — 100 с.
56. *Петренко В. Л.* Стандарти вищої освіти у контексті Болонського процесу: історія, сучасний стан, перспективи = Болонський процес в Україні // Проблеми освіти. — 2005. — Ч. 1, Вип. 45. — С. 66–106.
57. *Петренко В. Л.* Державний стандарт вищої освіти у контексті Болонського процесу = Болонський процес в Україні // Проблеми освіти. — 2005. — Ч. 2, Вип. 46. — С. 80–117.
58. *Сєбкова Х.* Акредитація і забезпечення якості вищої освіти в Європі // Вища школа. — 2005. — № 2. — С. 77–84.
59. *Тимошенко З. І.* Соціально-політичні аспекти та перспективи участі України в Болонському процесі // Україна — суб'єкт європейського освітнього простору. — К.: Європ. ун-т, 2005. — С. 5–19.
60. *Хриков Є. М.* Управління модернізацією діяльності вищого навчального закладу в контексті Болонського процесу // Болонський процес: тенденції, проблеми, перспективи. — К., 2004. — С. 209–220.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Тематичний план дисципліни “Вища освіта і Болонський процес”	4
Теми контрольних робіт.....	9
Питання для самоконтролю	11
Список літератури	13

Відповідальний за випуск	<i>А. Д. Вегеренко</i>
Редактор	<i>О. І. Маєвська</i>
Комп’ютерне верстання	<i>О. М. Рибачук</i>

Зам. № ВКЦ-2792

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП